

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 37.

Lördagen den 13 September

1873.

Den medicinska frågans sista akt.

Det svåra och grannlaga ärendet angående den medicinska undervisningens definitiva ordnande föreligger i detta ögonblick till slutligt afgörande hos regeringen. Och då vi i vår öfverskrift vågat kalla detta skede för frågans sista akt, hafva vi dermed tillkännagifvit vår förhoppning om en sådan hennes lösning att hon, åtminstone för den närmaste framtiden, upphör att vara ett frö till tvistigheter mellan landets medicinska läroverk samt i sista hand mellan riksdag och regering.

Såsom våra läsare torde erinra sig, ingick 1872 års riksdag till kongl. maj:t med en underdånig skrifvelse, i ordalagen varsammare och mildare än flere af dem som förut blifvit afåtna i samma ärende, men oaktadt de milda ordalagen med tillräcklig tydlighet uttalande representationens önskan. Vi älska icke att upprifva bittra minnen och skola derföre icke gå längre till baka än till denna skrifvelse. Det erinras deri att det gagn för läkarbildningen och den utveckling af den medicinska vetenskapen som kunna vara att motse af ett slutligt ordnande af den medicinska undervisningen böra, tillika med de lättnader för de medicinska studiernas bedrivande som kunna beredas de studerande, i första rummet tagas i betraktande, hvaremot frågorna om de särskilda läroverkens ställning och rättigheter böra underordnas det allmännas nytta. Genom detta sätt att behandla saken har

riksdagen från en kompetensfråga mellan rivaliserande statsinstitutioner höjt den till en verklig allmän angelägenhet och gjort det möjligt för regeringen att afgöra henne utan prejudice för någondera af de inrättningar som af henne beröras. Denna möjlighet har icke heller af nu varande chefen för ecklesiastikdepartementet blifvit förbisedd: redan vid sakens första behandling i Andra kammaren uttalade han sin förhoppning, att en för de båda tvistande parterna ärofull fred skulle blifva en snar följd af de då upptagna förhandlingarna.

Riksdagen motiverar i några få och korta punkter sin underdåniga framställning. Den finner då särdeles viktigt att studietiden för blifvande läkare förkortas, så vidt som det kan ske utan uppoffring af studiernas omfattning och grundlighet, på samma gång som den antyder önskligheten deraf att tillfälle beredes de studerande till att samtidigt med de teoretiska studierna förvärfva den praktiska öfning hvaraf de äro i behof. Det erinras vidare att under de senaste tio åren flertalet af de medicine studerande sökt sin undervisning vid universitetens fakulteter, företrädesvis Upsala, under det att vid Carolinska institutet endast ett ringa antal begagnat undervisningen för den teoretiska examen, samt att det större tilloppet till ett enda läroverk måste obehörigt anstränga dess lärarekrafter och derigenom verka menligt på undervisningen, på samma

gång det förlänger den tid som åtgår för undervisningens meddelande; en fördelning af läkarebildningen i dess helhet mellan samtliga läroverken synes derföre icke längre böra uppskjutas. En sådan fördelning kan också nu utan nämnvärda kostnader eller svårigheter anordnas, sedan vid samtliga läroverken flere nya lärareplatser, vetenskapliga institutioner och kliniska anstalter blifvit upprättade; en samverkan de särskilda läroverken emellan, önskvärd, så väl för den medicinska vetenskapens egen utveckling som för de studerande, synes nu icke längre kunna utan skada för de medicinska studierne fördröjas, och det kan icke vara med god statshushållning förenligt att med betydande omkostnader underhålla en stor vetenskaplig institution, utan att landet af den samma hemtar allt det gagn som den bör vara i stånd att lemna. På grund häraf beslöt riksdagen, i uttryck hvilka vi anse ändamålsenligt att här ordagrant återgifva, en underdånig anhållan, att kongl. maj:t täcktes »taga i nådigt öfvervägande, huru vida icke tidpunkten nu är inne att, till underlåtande och främjande af den medicinska undervisningen, examina och praktiska öfningar måtte blifva så ordnade, att, jemte det ämnenas antal i den förberedande medico-filosofiska examen, så vidt ske kan, inskränkes och åt universitetens medicinska fakulteter öfverlemnas så stor delaktighet i den praktiska undervisningen, som deras nu mera betydligt utvidgade kliniska inrättningar och statens fordran på fullständig läkarebildning medgifva, mediciner studiosi må erhålla befogenhet att vid hvilket af rikets medicinska läroverk som helst — universitetens medicinska fakulteter och Carolinska medico-chirurgiska institutet — aflägga så väl den teoretiskt-medicinska eller kandidatexamen, som ock den praktiskt-medicinska eller licentiatexamen.» Denna skrifvelse är daterad den 3 maj 1872.

Äfven vid innevarande års riksdag vidrördes frågan om den medicinska undervisningen. Kongl. maj:t hade nemligen begärt anslag för inrättande af en adjunktur i Lunds medicinska fakultet, äfven som arvode till en amanuens vid den medicinska kliniken derstädes. Statsutskottet, som erinrade om innehållet af den föregående riksdagens skrifvelse, samt att denna, så vidt utskottet hade sig bekant, då ännu icke ledt till någon annan påföljd än att vederbörandes

yttranden deröfver blifvit infordrade, fann för sin del att innan den medicinska undervisningen blifvit ordnad i öfverensstämmelse med riksdagens åsikter, borde någon ytterligare förstärkning af lärarkrafterna vid universitetens medicinska fakulteter icke förekomma, hvarföre utskottet afstyrkte bifall till den kongl. propositionen. Andra kammaren biföll utskottets hemställan, men Första kammaren biföll den kongl. propositionen; vid i anledning deraf företagen samfärd votering utföll också röstpluraliteten i öfverensstämmelse med Första kammarens beslut.

Vid denna i sig sjelf obetydliga penningfråga knöt sig i båda kamrarna en diskussion, som icke var utan sin betydighet. Den öppnades i Första kammaren af universitetens och Carolinska institutets nuvarande kansler, hvilken särskildt upptog statsutskottets påstående att den föregående riksdagens skrifvelse icke ledt till någon påföljd. Remissen från kongl. maj:t hade redan afgått i maj 1872, och inom slutet af samma år inkom det sista utlåtandet från universitetet och Carolinska institutet. Åtta dagar derefter var kanslersemetets utlåtande i frågan färdigt, men det hade icke blifvit aflemnadt af det skäl att denna myndighet velat afvakta riksdagens beslut i fråga om den medicinska adjunkturen och amanuensbefattningen i Lund, utom det att regeringen under den pågående riksdagen i alla händelser väl icke haft ledighet att ordna en så invecklad organisationsfråga. I ett senare yttrande motiverade greffe Hamilton närmare orsaken hvarföre han velat vänta med afgifvaudet af sitt utlåtande i hufvudfrågan. Det ålåg nemligen de auktoriteter som hade att yttra sig, att tillse huru vida de kunde föreslå sådana åtgärder hvarigenom riksdagens önskingar verkligen kunde uppfyllas. Man måste då i främsta rummet tillse, om universitetet hade så många lärare att den i fråga satta utvidgningen af den kliniska undervisningen der blefve en möjlighet. Om Carolinska institutet skulle erhålla rättigheten att anställa den teoretiska examen, så ökades den kliniska undervisningen derstädes, och man måste då se till att den hufvudsakligare delen deraf, hvilken följer efter kandidatexamen, också må kunna meddelas vid universitetet. »Härpå beror orsaken», yttrade talaren, »hvarföre jag velat vänta med att afgifva

något yttrande i frågan, till dess Lunds universitet fått tillräckliga lärarekrafter, i hvilket fall åter jag mycket väl både vill och kan tillstyrka en fördelning af undervisningen, hvarigenom institutet får sina önsknings uppfyllda, och riksdagen äfven, ty de sammanstämma alltid. Jag kan deremot icke tillstyrka en sådan förändring, så vida ej Lunds universitet får de nya lärarekrafter hvilka erfordras för bestridande af den ökade kliniska undervisningen, som blir en följd af bifall till riksdagens framställning. Det torde således vara lätt begripligt att frågorna sammanhänga på sådant sätt att utlåtandena kunna utfalla i väsentlig mon olika, allt efter som läroverken blifva i mer eller mindre grad tillgodosedda med lärarekrafter.» Sedan, på det sätt vi ofvan nämt, Lunds universitet erhållit de begärda anslagen, afgaf kanslers-embetet sitt underdåniga memorial rörande ordnandet af den medicinska undervisningen i dess helhet; denna handling är daterad den 13 juni 1873.

Vi hafva förskaffat oss en afskrift af detta utlåtande, och vi skola i det följande meddela en redogörelse derför, så pass utförlig som sakens stora vikt synes oss kräfva. Vi anse oss emellertid dess förinnan böra erinra, att ett af hufvudskälen som i båda kamrarna anfördes för afslag på den kongl. propositionen om utvidgning af Lunds medicinska fakultet, var den bekanta omständigheten att Carolinska institutets lärarekollegium vid flere tillfällen hos kongl. maj:t anhållit, att den profession i Materia medica hvilken genom då varande innehafvarens afgång blef ledig 1867, och som icke vidare anses för undervisningen nödig, måtte få förändras till en profession i fysiologi, ett ämne hvilket deremot för både den teoretiska och den praktiska medicinen är af högsta vikt. Dessa upprepade framställningar hade icke ledt till någon påföljd. »När man ser sådant», yttrade under öfverläggningarna i Första kammaren en af statsutskottets ledamöter till försvar för dess afstyrkande, »och när behofvet af undervisningen i fysiologi vid Carolinska institutet är så trängande som det är, när en lärare utan aflöning undervisat i detta ämne, när eleverna gjort frivilliga sammanskott till ett belopp af 3,000 rdr för anskaffande af erforderlig materiel, så att de vid institutet skulle kunna få undervisning i detta ämne,

när samtidigt antalet lärjungar i detta ämne vid Upsala universitet är så stort att en ändamålsenlig undervisning ej der kan lemnas dem, då tror jag verkligen att icke anledning saknas för riksdagen att fordra, det alla åtgärder som afse att ställa de medicinska fakulteterna vid universiteten i en bättre ställning än de för närvarande intaga må uppskjutas, till dess man ändtligen får denna af riksdagen många gånger framhållna önskan i afseende på Carolinska institutet afgjord.» Andra talare framhöllo med ännu större skärpa det anmärkningsvärda deri, att Carolinska institutet icke fått den så ifrigt sökta rättigheten att på ändamålsenligt sätt tillsätta ett läroembete för hvars aflöning medel funnos tillgängliga. Både den nu varande och den näst föregående innehafvaren af ecclesiastikportföljen upptogo anmärkningen till besvarande. Man ansåge temligen allmänt, sades det, att om institutet finge rättighet att tillsätta en aflönad lärare i fysiologi, under det att samma läroverks rätt till meddelande af teoretisk undervisning ännu var oafgjord, så skulle hela tvistefrågan mellan de medicinska läroverken dermed i sjelfva verket vara sliten. Hr statsrådet Wennerberg erinrade ganska riktigt, att man först på senare tiden blifvit ense derom »att en profession i fysiologi är nödvändig för hvilken fullständigare medicinsk undervisningsanstalt som helst, såsom utgörande sjelfva fundamental- eller elementarprofessionen vid hvarje dylik anstalt.» Detta var till en början skälet hvarföre professionen under de första vakansären icke blef besatt, och då sedermera den medicinska frågan upptogs i hela dess omfång, ansågs den mera speciella frågan om professionen dermed böra tagas i sammanhang. Hr statsrådet Wennerberg, hvilken förmodade att det nu mera funnes endast få personer som på fullt allvar ville fränkänna Carolinska institutet förmågan och rättigheten att meddela fullständig, både teoretisk och praktisk undervisning, ansåg dock att den oförmälda professionen i fysiologi nu mera kunde tillsättas utan att dermed föregripa afgörandet af ärendet i dess helhet. Han upplyste derjemte att Carolinska institutets lärarekollegium då för kort tid sedan gjort en hemställan, att om icke professionen finge på det önskade sättet genast besättas, institutet dock måtte få använda det till den lediga tjensten an-

slagna lönebeloppet för undervisningens upprätthållande i nämnda ämne, samt att kansleren, hvilken härom inberättat till kongl. maj:t, för sin del icke ansett denna angelägenhet vara af så brådskande art att den borde särskildt och förut afgöras, då han inom kort ämnade till kongl. maj:t inkomma med utlåtande rörande ordnandet af den medicinska undervisningen i dess helhet. Huru vida något särskildt utlåtande härom ännu blifvit ingifvit, är oss icke bekant.

Kanslersembetets underdåniga memorial börjar med den anmärkningen, att »om också riksdagens skrifvelse i ett eller annat hänseende gifver anledning till olika tolkningar och möjligt missförstånd, synes det dock vara uppenbart att det egentligen blott är trenne den medicinska undervisningen rörande frågor, hvilkas tidsemlighet riksdagen anhållit att få underställa kongl. maj:ts pröfning», nemligen 1:o) inskränkning af ämnenas antal i den medico-filosofiska examen, 2:o) utvidgning af den praktiska undervisningen vid universitetens medicinska fakulteter, och 3:o) befogenhet för medicine studiosi att vid hvilket af rikets medicinska läroverk som helst aflägga så väl den teoretiskt-medicinska eller kandidatexamen som ock den praktiskt-medicinska eller licentiatexamen. Denna frågornas uppställning är så till vida öfverensstämmande med ordalagen i riksdagens ofvan citerade skrifvelse, att de båda första punkterna i form af blomständigheter och mellanmeningar först förekomma, men det är åtminstone oss omöjligt att finna annat än att den tredje punkten är sjelfva hufvudsaken, i jämförelse med hvilken de båda öfriga endast äro af underordnad betydelse. Vi skola dock icke vidare fästa oss dervid och öfvergå nu till en redogörelse för utlåtandets innehåll.

Hvad då först angår inskränkningen af ämnenas antal i den medico-filosofiska examen, så har kanslersembetet, då riksdagen icke uttalat sin åsigt om hvilket eller hvilka ämnen lämpligen skulle kunna uteslutas, af ordalagen i öfrigt dragit den slutsatsen, att om en sådan uteslutning skulle ske, ett eller flere af de återstående ämnena borde inhemtas i ett större omfång, samt erinrat att på sådant sätt torde en förkortning i hela studietiden icke låta sig åstadkommas. Vi tro dock icke att sådan varit riksdagens mening, utan att denna verkliga samman-

faller med kanslersembetets egen uppfattning af frågan, till hvilken vi straxt skola komma. Medicinska fakulteten vid Upsala universitet, der denna examen i allmänhet afläggas på mindre än två års tid, har ansett att någon nedsättning i de nu varande fordringarna icke utan skada kunde ega rum, och i denna åsigt har det akademiska konsistoriets pluralitet förenat sig, hvaremot två af dess ledamöter ansett att den som i mogenhetspröfning vid elementarläroverket i latinska språken erhållit vitsordet »med beröm godkänd» borde i medico-filosofiska examen befrias från detta ämne, att fordringarna i öfrigt borde inskränkas till vitsordet »godkänd» i tvångsämnen, och att följaktligen stadgandet om de åtta nu erforderliga betygsenheterna kunde bortfalla.

Lunda medicinska fakultet ansåg att de studerande hvilkas kunskaper i latin, historia, matematik och filosofi vid mogenhetspröfningen blifvit godkända borde befrias från vidare förhör i dessa ämnen, för att i medico-filosofiska examen endast examineras och visa sig ega godkända insigter i zoologi, botanik, fysik och kemi; inom det akademiska konsistoriet trodde pluraliteten att sjelfva examen kunde inskränkas till de af fakulteten uppgifna ämnena, så vida examinandens vid afgangspröfningen från elementarläroverket blifvit godkänd i latin och matematik, dock under förutsättning att studiekurserna vid elementarläroverket icke minskades. Carolinska institutets lärarekollegium har slutligen ansett samma examen kunna inskränkas till matematik, fysik, kemi, botanik och zoologi, med minst godkända kunskaper i hvar och ett af dessa ämnen, endast med vilkoret af förut ådagalagd kunskap i latin och grekiska, så mycket som fordras för en i dessa ämnen godkänd mogenhetspröfning.

För egen del föreslår kanslersembetet, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med utlåtandena från Lund och Carolinska institutet, att minst godkända i insigter efter de för filosofie kandidatexamen gällande grunder skola erfordras i de fyra naturvetenskapliga ämnena, äfven som i latin och matematik, samt efter examinandens eget val antingen i teoretisk filosofi eller grekiska språket. Detta förslag innebär en väsentlig förbättring deri att de fordrade betygsenheterna inskränkas med en, och rättigheten att fylla dem med sådana ämnen hvilka icke hafva

något sammanhang med läkarens framtida bildning och yrke blifvit borttagen. Icke heller kan nekas att någon bekantskap med filosofi eller grekiska, särdeles det senare, kan vara för hvarje läkare önskvärd, åtminstone så mycken att han med tillhjälp af en ordbok kan göra sig reda för betydelsen af de termer som ingå i den medicinska nomenklaturen. Men dertill synas oss också de oundgängliga fordringarna kunna inskränkas, och för att med visshet kunna uppnå den af riksdagen åsyftade förkortningen af den medicinska studiekursen, vore det må hända lämpligast att antaga Carolinska institutets lärarekollegii förslag.

Med anledning af andra punkten i riksdagens skrivelse föreslår kanslersemetet den föreskriften att medicine studerande, såsom vilkor för undergående af medicine kandidatexamen, bör vid något af de läroverk der den samma må af honom afläggas hafva under en tid af sex månader vederbörligen fullgjort klinisk tjänstgöring, hvaremot den nu såsom vilkor för licentiatexamens afläggande särskildt föreskrifna fyra månaders tjänstgöringen vid universitetets kliniker skulle kunna bortfalla. Vi förbise icke vigten deraf att de medicine studerande blifva satta i tillfälle att, samtidigt med idkandet af teoretiska studier, erhålla en del af den praktiska öfning som är dem af nöden, men vi befara att en utsträckning från två till sex månader af den kliniska tjänstgöringen som bör falla före medicine kandidatexamen skulle utan motsvarande vinst förlänga studiekursen i dess helhet, och må hända äfven gifva anledning till återupplifvande af det oskick hvilket förr icke sällan egde rum, men som på senare tider blifvit allt sällsyntare, att medicine studerande trott sig kunna börja en praktik på egen hand utan andra insigter än dem de kunnat tillfälligt förvärfva under några månaders tjänstgöring på ett sjukhus. Den förberedande praktiska öfning hvarom här är fråga, eller den s. k. fysikaliska undersökningen, afser ingen ting annat än att göra eleven bekant med vissa tekniska förrättningar, som endast äro den medicinska praktikens utansidor. Allt det som här inläres står icke i närmare samband med den medicinska vetenskapen än bekantskapen med nottecknen och tonernas läge på ett musikiskt instrument har med den egentliga tonkonsten. De handgrepp

och färdigheter som höra till den fysikaliska undersökningen äro så få och enkla, att en tid af ett par månader bör till deras inhemtande vara tillräcklig, och under frågans behandling i riksdagen hördes till och med fullt sakkunniga personer framkasta den tanken, att det gerna kunde öfverlemnas åt elevernas egen omtanke på hvad sätt de ville förskaffa sig dessa preliminära kunskaper, utan att någon ting derföre behöfde i lag föreskrifvas. Att den propeudeutiskt-kliniska undervisningen bör i regeln inhemtas vid samma läroverk der kandidatexamen sedermera skall afläggas, anse vi så mycket mer i sin ordning, som redan nu är stadgadt, eller åtminstone vanligt, att tentamen till samma examen skall vara undangjord i de tre teoretiska hufvudämnena innan denna undervisning tager sin början.

Såsom man kunde vänta, är det frågan om Carolinska institutets rätt att anställa teoretisk examen som väcker de största betänkligheterna hos kansleren att tillstyrka bifall till riksdagens hemställan. Det är i sanning en märkvärdig, och vi skulle nästan vilja säga en grym lek af skickelsen, som gjort att samma man, hvilken i egen skap af ecklesiastikminister hade att uppsätta och kontrasignera 1861 års stadgar för Carolinska institutet, tolf år derefter skulle nödgas såsom öfverordnad auktoritet uttala sig om riksdagens ständigt fortsatta bemödanden att få dessa stadgar i deras vigtigaste punkt förändrade. Han har emellertid i detta afseende funnit understöd hos de medicinska fakulteterna i Upsala och Lund, hvilka båda i Carolinska institutets likställighet med dem i afseende på rättigheten att anställa teoretisk examen sett vådor för den medicinska undervisningen, hvarpå också icke särdeles är att undra. Kanslersemetet förklarar sig emellertid bestämdt emot de åtgärder som från universiteten blifvit föreslagna för det fall att rättigheten till anställande af medicine kandidatexamen icke skulle kunna längre förnekas Carolinska institutet. Universitetet i Lund fordrar för detta fall såsom oundgängligt vilkor att fakulteten erhöles förstärkning af lärarepersonal och materiel, en utvidgning hvilken, hvad den senare angår, icke till hvad pris som helst skulle kunna låta sig åstadkommas, och hvad lärarepersonalen angår icke komma att stå i något rimligt förhållande

till antalet af de studerande. Vi dela likaledes kanslersemetets betänkligheter mot det eventuelt i fråga satta införandet af gemensamma kontroller, vare sig genom examenskommissioner, censorer eller på annat sätt. Det Första kammarens utskott som behandlade frågan vid 1872 års riksdag har anfört så många och talande skäl mot införandet af detta system, att vi dervid icke vidare behöfva uppehålla oss. Kanslersemetet erinrar att man vid behandlingen af denna del af riksdagens skrivelse måste känna sig »manad till försigtighet redan deraf, att det sätt på hvilket de medicinska studierna och examina för närvarande äro ordnade ingalunda är godtyckligt utan först efter långvariga öfverläggningar och mogen pröfning blifvit fastställt», samt att denna känsla än mera stegas »genom erfarenheten att den fördel som med hvarje stadgande afsåges i sjelfva verket också blifvit vunnen». Det skulle i sanning vara öfverraskande, om den som hade en så betydande andel i 1861 års stadgar skulle nu se dem i en annan dager, men den stora frågan blir alltid, huru vida den höga ståndpunkt på hvilken den svenska läkarebildningen befinner sig, och hvilken af alla myndigheter som egt att i ärendet yttra sig blifvit så ampelt erkänd, är en följd af 1861 års medicinska lagstiftning, eller någon ting som existerar i trots af den samma. Åsigtarna äro i detta fall delade: kanslersemetet ställer sig obetingadt på den första sidan, och vi skola väl taga oss till vara för att lika ovilkorligt ställa oss på den motsatta. Så mycket torde det endast få erinras, att det icke var först efter 1861 som den svenska läkarekåren började förtjena dessa utmärkte vitsord. Anledningarna till detta lyckliga förhållande äro utan tvifvel flere, och icke alla beroende af lagstiftningen; svenska folklynnets naturliga fiendlighet mot all slags charlatanism, och dess naturliga förtröende till ett redbart, bildadt och intelligent väsende, den svenska läkarekårens af gammalt förträffliga anda och, mer än allt annat, de sällsynt utrustade personligheter hvilka våra samtliga medicinska läroverk haft lyckan att räkna bland sina lärare. Kanslersemetet säger, att man genom föreskriften att medicine kandidatexamen bör afläggas endast vid universiteten »lyckats att åt läkarebildningen gifva en allmänt vetenskaplig rikt-

ning och befria den samma från den ensidighet och skrämessighet som lätt vinna insteg vid en specialskola, der lärjungarne, utan beröring med idkare af andra studier än deras egna, icke lätteligen förmå att utom dessa sträcka sin vetenskapliga synkrets». Om härmed menas att ensidighet och skrämessighet vidlade sådana »medicine doktorer som gjort hela sin uppfostran vid Carolinska institutet, och att dessas bildning saknade den allmänt vetenskapliga riktningen, så tro vi att erfarenheten vitnar om motsatsen. Det är oss icke klart hvad det är för skillnad i studiernas universalitet eller i tillfällena till beröring med idkare af andra studier mellan de medicinska fakulteterna i Upsala och Lund å ena sidan samt å andra Carolinska institutet, hvilket, långt ifrån att vara en speciel yrkesskola, är till hela sin anordning, sitt omfång och kompetensvilkoren för dess lärare, en stor medicinsk fakultet, belägen i en stor stad, der »idkare af andra studier» torde anses vara kanske lika talrika som i universitetsstäderna. »Den allmänna vetenskapliga bildning» på hvilken kanslersemetet med rätta lägger så mycken vikt måste antingen vara inhentad i och med den preliminära filosofiska examen, och tillflyter i sådan händelse det ena läroverkets elever lika väl som det andras, eller också skall den väl vara en följd af den mångsidiga andliga beröringen med medicinska studiekamrater, ehuru inom olika specialområden, och vi se icke att frukterna af ett sådant tankeutbyte skulle vara större mellan sju personer än mellan tre eller fyra gånger så många. Det är nemligen en väl känd sak, att de medicinska studerande vid universiteten hemta en ganska ringa del af sin allmänna vetenskapliga bildning från det umgänge de ännu tillfälligt och undantagsvis kunna pläga med studentkamrater som valt andra lefnadsyrken; i regeln umgås de uteslutande med egna studiekamrater, och deras strängt upptagna tid torde sällan tillåta dem att, äfven om de det önskade, bevista föreläsningar inom de öfriga fakulteterna.

Det underdåniga memorialet utgår från den föreställningen att om en förändring skall vidtagas i det nu varande förhållandet, hvilket kanslersemetet antager vara i alla afseenden godt, »måste man i alla händelser vara betryggad (?), att icke genom den samma i något fall ett förhållande

sämre än det närvarande kan åstadkommas». Under sådana villkor sker ingen reform i världen, och om sannolikheten att åstadkomma ett bättre, utan att derföre förlora det goda man eger, är större än sannolikheten att utbyta detta goda mot något sämre, torde man få anse reformens behörighet tillräckligt bevisad. Att här i detalj uppräknas de olägenheter som skulle undvikas och de fördelar som skulle vinnas genom en verklig likställighet i rättigheter och skyldigheter de tre medicinska läroverken emellan, skulle vara det samma som att upprepa flere föregående riksdagars vidlyftiga förhandlingar, och hela den underdåniga skrifvelse som afläts vid den sist förflutna.

Att en likställighet i afseende på rättigheter och skyldigheter icke ovillkorligen förutsätter lika styrka i afseende på lärokrakter, derom har hr statsrådet Wennerberg i ett af sina yttranden inför riksdagen gifvit en väl befogad erinran. Lunds medicinska fakultet har samma skyldighet och samma rättighet som Upsala medicinska fakultet, ehuru den förra har ett betydligt mindre antal lärare än den senare. På samma sätt eger äfven den medicinska fakulteten i Upsala ett mindre antal lärokrakter än Carolinska institutet, ehuru proportionen här är mycket mindre. Samma förhållande träffas äfven utomlands: den fåtaliga medicinska fakulteten i det lilla Marburg har sin betydelse lika väl som den mångdubbelt talrikare i Berlin, och det faller ingen in att den förra för att kunna utföra samma funktioner måste hafva lika många professorer som den senare. Arbetetsfördelningen gör sig af sig sjelf, när krafterna fritt få verka allt hvad de kunna, och äfven om, såsom vi hoppas, och såsom den nu varande chefen för ecklesiastikdepartementet så otvetydigt uttalat, Carolinska institutet kommer i åtnjutande af lika ställning med fakulteterna i afseende på kunskapsprovrens afläggande, är det säkert att de senares professorer hvarken skola sakna lärjungar eller examinaander, så länge från deras katedrar utgår en undervisning som är värd att höras.

För den händelse, hvilken kanslersemettet tvärt emot chefen för ecklesiastikdepartementet synes antaga nästan orimlig, att kongl. maj:t skulle återgifva Carolinska institutet rättigheten att anställa teoretisk

examen, föreslår kanslersemettet såsom vilkor att 1:o) medicine kandidat ej må aflägga medicine licentiatexamen vid samma läroverk der han undergått kandidatexamen, och 2:o) att den som vid Carolinska institutet aflagt medicine kandidatexamen bör, för att kunna till undergående af licentiatexamen emottagas, förete vederbörandes intyg derom, att han med flit och skicklighet närmast efter medicine kandidatexamens afläggande, och innan hans tjänstgöring vid hufvudstadens kliniska inrättningar börjat, under tre månader tjänstgjort på de medicinska och kirurgiska klinikerna vid det universitet der han vill undergå licentiatexamen, hvaremot den nu föreskrifna tjänstgöringen vid motsvarande kliniker i hufvudstaden skulle med lika lång tid förkortas. Mot det senare förslaget hafva vi litet eller intet att erinra; för den som nyss aflagt sin teoretiska examen erbjuda universitetens kliniker en alldeles tillräcklig omvexling af sjukdomsfall, och det kan till och med vara en fördel, om deras antal vid detta stadium af läkarebildningen är något begränsadt, så att den oöfvade uppmärksamheten icke allt för mycket förströs. Tanken på ett sådant vilkor gjorde sig verkligen gällande under öfverläggningarna vid 1872 års riksdag, ehuru man då ansåg att eleverna sjelfva hade en så stor fördel af en vid flere än en klinik inhemtad erfarenhet i sjukdomsbehandling, användning af olika läkemedel o. s. v., att något särskildt lagstadgande derom knappast vore behöfligt. Den förra bestämmelsen förekommer oss deremot så mycket oantagligare; den är synbarligen riktad mot en befarad ensidighet hos dem som skulle vid Carolinska institutet undergå sin teoretiska examen, men formuleringen är sådan att den lika väl måste tillämpas i fråga om fakulteterna inbördes. Vi hemställa nu till hvar och en, om det ej ligger en djup och förödmande orättvisa i den tanken att den ena universitetsfakulteten ovillkorligen skulle kontrolleras af den andra, så att den som i Lund undergått sin teoretiska examen skulle nödgas aflägga den praktiska i Upsala och omvänt. Den sanna likställigheten måste väl ligga deruti att hvarje läroverk för sig anses kompetent att meddela och pröfva läkarebildningen i dess helhet, antingen flere eller färre studiespecialiteter hafva särskilda målsmän eller äro

förenade på samma händer med andra. Men oegentligast af allt är det antagandet, att det läroverk som är bäst försedt med krafter för de speciella kunskapsarterna skulle just derigenom blifva minst kompetent att meddela undervisningen och anställa pröfningarna. Vi hoppas på alla dessa grunder, att kongl. maj:t vid ärendets slutliga pröfning icke skall dela kanslers-embetets betänkligheter vid att gå riksdagens önsknings till mötes. Säkert är att

ett motsatt förfarande, långt ifrån att leda till den för alla parterna ärorika fred hvarom nu varande ecklesiastikministern gifvit förhoppning, endast skulle föra till nya missförstånd och slitningar mellan statsmakterna, och att vi under sådana omständigheter, långt ifrån att få bevitna den medicinska frågans sista akt, skulle blifva nödgade att skåda förspelet till ett nytt och långt ifrån uppbyggligt drama.

En ny karakteristik af Napoleon III.

II.

Om Napoleons inre politik är föga att säga: den stod i öfverensstämmelse med de grundsatser som han hade uttalat 1839, despotisk i afseende på författningen, demokratisk i afseende på förvaltningen. Den gaf kejsaren en oinskränkt makt, afskaffade pressens frihet och församlingsrätten, styrde utgången af den allmänna omröstningen och undertryckte alla resningsförsök genom de tre förenade medlen, armén, kyrkan och domarekåren. Det är sant att man ofta talade om frihetens ankomst, som skulle ega rum när folkets politiska uppfostran hade blifvit fullbordad, men olyckligtvis fias det ingen sämre skola för friheten än ett absolut förtryck, och vid hvarje försök som Napoleon gjorde i denna riktning återkom han ständigt till sin öfvertygelse att franska folket ännu icke var moget för friheten. Bättre lyckades han i hvad som hörde till den andra delen af hans program, den demokratiska förvaltningen till största möjliga fördel för massorna. Hvad Ludvig Filip, i de båda kamrarne motarbetad som han var af lokala inflytelser eller af börspekulationer, icke hade kunnat uträtta, det genomförde den kejsrerliga imperialismen med fullständig och lysande framgång. Den frihet som beviljades handeln, införandet af jernvägssystemet, öppnandet af by- och kantonalvägar i hela Frankrike — redan detta skulle vara nog för att försäkra hans regering om en varaktig plats i historien; men kejsaren lade dertill en hel följd af inrättningar, visserligen mindre betydande än de nyss nämnda, men alla viktiga och välgörande: omskapningen af landets flesta större städer, den kolossala ökningen af sparkas-

sorna, uppodlingen af de stora träskmarkerna mellan Gironde och Atlantiska hafvet, de omfattande skogsplanteringarna i Provence, utvecklingen af hästkulturen o. s. v. Å andra sidan försumrades för de stora materiella intressena icke det som hörde den intellektuella odlingen till. Franska institutets stora publikationer fortsattes, Napoleons brevexling utgafs, en lång följd af lärda undersökningar understöddes, och flere vetenskapliga expeditioner skickades till orienten, de offentliga samlingarna bragtes i ordning och gjordes tillgängliga, den förträffliga *École des chartes* blef omorganiserad och utvidgad. Om Frankrikes gamla naturvetenskapliga utmärkelse enligt kompetenta tyska lärdes utsago i betydlig mon blifvit förlorad, så är detta icke förhållandet på det historiska området, antingen man fäster sig vid djupet och noggrannheten af de förrättade forskningarna, eller vid sundheten af de fälda omdömena och framställningens ädelhet. Äfven folkundervisningen har varit föremål för ett varmt intresse, och primärskolornas antal har blifvit nära fördubladt.

Det måste emellertid erkännas att tankar och sinnen vände sig mera åt materielt förvärf och timlig vinning än åt de intelligenta intressena. Derigenom att absolutismen från allt deltagande i de offentliga angelägenheterna uteslöt de oberoende, bidrog den att mer och mer stegra självisheten och smaken för nöjen; de herskande kretsarne sjelfva blefvo dragna in på detta sluttande plan genom frånvaron af all parlamentarisk och offentlig kontroll. Man går likväl allt för långt, om man till-

skrifver denna absolutism hela det sedliga förderf och den verldslighet i tänkesätten hvilka öfver allt äro resultatet af en växande rikedom. Äfven de parlamentariska tiderna under Ludvig Filip visa oss sorgliga tafvor i detta afseende, och i allmänhet löper ett folks offentliga sedlighet stora faror, när några personer inom hofvet eller styrelsen gifva de stora massorna dåliga exempel. Hvad nu Napoleon sjelf beträffar, så var han i högsta grad slösaktig och oordentlig i pennaffärer; händelserna hafva på det mest otvifvelaktiga sätt bevisat att han hvarken för sig sjelf eller för de sina samlade någon förmögenhet. Kejsarinnan Eugénie gaf efter sin förmäling icke någon anledning till anmärkning mot sitt uppförande, men det var icke så med den kejsarliga hofsocieteten, och i afseende på heder och oegennyttia erbjöd denna societet endast en allt för sorglig tafva. För att från landsflykten lyfta sig till den kejsarliga tronen hade prins-presidenten nödgats kasta sig i armarne på hvarje äfventyrare som visade sig skicklig, nitisk och samvetslös; efter statsstrecket hade de ledande männen i det gamla franska samhället med fasa och afsky aflägsnat sig från den blodbefläckade uppkomlingen, hvilken således icke kunde hjälpa sig utan personer sådana som en Morny, en Maupas eller en Saint-Arnaud, och hade han äfven funnit lika skickliga personer, skulle hans naturliga välvilja och tacksamhet hafva hindrat honom. Sålunda inträffade att slösaktighet, girighet och bedrägeri från sjelfva statens hjerta spridde sig uti alla ådrorna af finansförvaltningen, hvilken oaktadt folkets ständigt växande rikedom, aldrig kunde bringas till ordning och jemvigt.

Detta oaktadt förlorade kejsaren allt ifrån statsstrecket icke ett ögonblick ur sigte det program han uppgjort för sin utländska politik, och han tog med stor skicklighet de mått och steg som skulle leda till omskapningen af vår verldsdel. Till en början såg han alla de gamla regeringarna förbundna emot sig; de voro utan tvifvel tacksamma mot samhällets frälsare såsom man då kallade honom, emedan han qväst socialismen, med den bonapartistiska kejsarens syften ingåfvo dem det lifligaste misstroende. För kejsaren kom det nu framfört allt annat an på att förinta denna tysta

öfverensstämmelse mellan staterna, om han ville förvärfva full frihet att handla. Hade han i detta ögonblick gjort ett enda steg i den riktning som Persigny för honom utstakat, skulle han hafva ådragit sig öppen fiendlighet af hela Europa. Det behöfdes någon förveckling, hvilken som helst, som kunde inkasta ett trätöfrö mellan regeringarna och öppna vägen för honom. En religiös tvist, som uppstod i orienten, gaf honom anledning att upparbeta en sådan skiljaktighet. De grekiska och romerska munkarne i Jerusalem grälade om nyckeln till Betlehems kyrkan. Enligt ett 1740 mellan Frankrike och Turkiet afslutadt fördrag skulle denna nyckel förvaras af de romerska katolikerna, men den hade i sjelfva verket kommit i grekernas händer, utan att Frankrike ända dittills deremot gjort någon invändning. Napoleon gjorde sina rättigheter gällande, åberopade sig på fördraget, och Porten gaf honom rätt. Då inträffade hvad han på det lifligaste önskade: kejsar Nikolaus, högsta målsmannen för den grekisk-ortodoxa kyrkan, blef häftigt upprörd deröfver, och i hänförelsen af sin stolthet och sin vrede tillät han sig en grof och orättfärdig förolämpning mot den olycklige sultanen.

Ända dittills hade ingen människa i Europa fäst någon uppmärksamhet vid denna ansats af religiöst nit, som så plötsligen påkommit fransmännen; det hade icke fallit någon in att den verldsberömda nyckeln skulle kunna blifva en krigsanledning. Men saken tog en helt annan vändning när Ryssland sammandrog en stor armé på Pruths stränder, och framstälde det oerhörda anspråket att erkännas såsom den grekiska kyrkans beskyddare i hela Turkiet, samt understödde detta anspråk med en militärisk ockupation af Donaufurstendömena. Under sådana förhållanden tänkte ingen vidare på den olyckliga nyckeln; den orientalska frågan i ordets vidsträcktaste mening satte världen i eld och lågor, och ryssen blef en förtryckare af det olyckliga Turkiet. Frankrikes statschef lyckades, allt jemt i rättvisans och fredens namn, bringa England, Turkiets gamla vän, till att taga parti mot Ryssland, och i december 1854 bestämde han till och med Österrike att sluta förbund med de vesterländska hofven. Härigenom försäkrade han sig om ett godt förhållande med världens första sjömakt,

men, hvad som var för honom ännu långt viktigare, den gamla alliansen mellan de tre östra hofven var bruten, och Österrike blef föremål för Ryss'ands oblideliga hat. Lyckan fortfor att småle åt Napoleons hemliga önsknings, Österrike brydde sig alldeles icke om att inlåta sig i någon allvarsam strid med Ryssland utan att vara försäkradt om Tysklands understöd: sedan underhandlingar blifvit öppnade, hvilka föranledde en fullständig brytning med Preussen, stack Österrike trots decemberfördraget svärdet i skidan. England sprutade eld och lågor och dolde på intet vis sin vrede och förtrytelse öfver så mycken svaghet och oärlighet. Med ett ord, Österrike befann sig i följd af Krimkriget fullkomligt isolerad i Europa, detta samma Österrike hvilket Persigny 1851 hade för hofvet i Berlin utpekat såsom det napoleoniska systemets naturliga fiende.

Under dessa förhållanden gjorde kejsar Napoleon i april 1855 ett officiellt besök hos det engelska konungaparet på ön Wight. Det var ingen liten sak för mannen af den 2 december att tre år efter statskuppen blifva mottagen såsom drottning Victorias gäst och vän; också var kejsaren strålande. Till det yttre gick all ting så väl som han någonsin kunde önska. De allierade arméerna inneslöto Sebastopol trängre och trängre, och Sardinien hade ingått i det stora förbundet, lika väl som Österrike, dess dödliga fiende: allt sedan 1810 hade Frankrike icke i Europa innehaft en så lysande ställning. Men oakadt den tillfredsställelse som fransmännen kände deröfver, hade kejsaren fått i sitt hufvud att blotta äran icke var nog för denna stora nation, och att hon, såsom lön för sina tjänster och uppoffringar, gjorde sig räkning på en materiel fördel. I orienten var ingen ting att vinna, efter som man just hade tagit till vapen för att beskydda Turkiet, och en tanke, hvilken redan 1855 blifvit framkastad af kejsaren, att af Ryssland fordra Polens återupprättande, hade blifvit tillbakavisad af England; för öfrigt hade ju Frankrike deraf ingen direkt fördel. Men Napoleon hade redan då andra afsigter, i afseende på hvilka han beslöt att konfidentiellt utforska sina kungliga värdar. En dag då man uppsteg från bordet och drack, rökte och språkade i största förtrolighet, förklarade han till prins Albert

att det blott fattades honom en enda sak, men en oundgänglig, för att befästa hans dynasti i Frankrike, och detta vore att åt Frankrike återgifva Belgien och östra Rhengränsen. Prins Albert fäste hans uppmärksamhet på de omständningar som här af skulle blifva en följd: engelska parlamentet och Preussen skulle sätta sig emot saken, och resultatet skulle blifva ett fruktansvärdt krig. För ingen del, svarade Napoleon: icke ett enda pistolskott behöfver lossas. Jag skall erbjuda edert parlament ett fördelaktigt handelsfördrag; hvad Preussen beträffar så förstår dess regering sina intressen och skall med nöje skänka mig 2 millioner sjalar, om den i stället kan taga 10 eller 12 millioner från det öfriga Tyskland. Prinsen-gemålen skyndade att afleda samtalen från detta brännbara ämne. Sybel försäkrar att han har denna uppgift ordagrant af en person som var närvarande vid middagen.

Detta ord, som här så ogeneradt uttalades, att den bonaparteska dynastien för att upprätthålla sig behöfde Belgien och Rhenprovinserna, kompletterar Persignys förklaring 1851. Hvad han då endast framkastade som en hypotes, nemligen att den allmänna opinionen i Frankrike fordrade en sådan utvidgning af det franska området, framstår här såsom ett ovederläggligt faktum. Denna eröfring syntes vara en af kejsarens dynastiska pligter och utgöra en af de orubbliga grundvalarne för hans politik. Om möjligheten af dess utförande fans icke minsta tvifvel: det måste så blifva, följaktligen skall det så blifva; kejsaren hade sagt det till prinsen med den orubbligaste kallblodighet. Men ju större vissheten var, dess mindre behöfde man brådska; brorsonen hade uti sina ådror icke en enda droppe af det krigarblod som flöt i hans farbrors; han finner fast mer sin glädje i känslan af den intellektuella öfverlägsenhet med hvilken han förbereder rhengränsens fredliga eröfring. Vi tro gerna att han då ännu, trogen sina gamla grundsatser, alls icke tänkte på att blanda sig i Tysklands inre angelägenheter; erfarenheten ensam skulle först längre fram säga honom att annexationen af venstra Rhenstranden förutsatte eller måste hafva till följd äfven herraväldet på den högra. Men nu, då Napoleon såg sin ställning i Frankrike betryggad genom statsstrecktet, och sin ställning

i Europa betryggad genom Krimkriget, ville han egna sig åt hvad han ansåg för sin främsta uppgift och ställa Frankrike i spetsen för de romaniska folken i södra Europa. För detta ändamål måste han i första rummet störta Österrikes välde i Italien: sådant var målet för alla hans sträfvanden från och med det ögonblick då Krimkriget var till ända. Allt hvad han hittills gjort var endast förberedelser, det stora drama som han kallade Europas civiliserande omskapning skulle nu begynda, och från detta ögonblick se vi äfven, i hela dess omfång, uppenbara sig hvad som utgjorde den kejsrliche planläggarens styrka och svaghet. Han rörde sig här helt och hållet inom området af de napoleoniska idéerna, och hvarje medel syntes honom godt som kunde leda till detta mål eller öfvervinna hindren som satte sig deremot.

Krimkriget hade åter bragt i dagen den gamla sanningen att den allmänna öfvertygelsen i Europa kan blifva en mäktig allierad äfven för militäriska företag, och så mycket mera naturligtvis för de diplomatiska. Napoleon var långt ifrån att förakta denna bundsförvandt; han aktade sig derföre väl för att med ett enda andedrag fördråda sin innersta tanke, Frankrikes hegemoni i södra Europa. Hans personliga ställning erbjöd honom naturligt nog ett mera lockande program. Han sjelf, såsom de 7 millionernas utvalde och representanten för folkviljan i Frankrike, måste naturligtvis känna ett lifligt intresse för de öfriga nationernas önsknningar och vara en fiende till hvarje regeringsmakt som icke var ett uttryck af folkviljan. Men nu var Italien fullt af hat mot österrikarnes främmande herravälde; kejsarens demokratiska hjerta måste således hysa en liflig sympati för italienarnes frihetssträfvanden. Emellertid höll han sig ännu länge på afstånd och lät på sin höjd genom några korta, liksom händelsevis framkastade reflektioner, ana sina välvilliga tänkesätt. Om, i följd af Krimkriget, Italien och Polen återvinna sin nationella sjelfständighet, sades det 1854 till den sardinska ministern, så är civilisationens framtid betryggad. I slutet af 1855 frågade han helt plötsligt detta lands store minister Cavour: hvad kan man göra för Italien? Något senare, vid kongressen 1856, ledde han samtalet på Roms och Neapels affärer, hvilket gaf Cavour anled-

ning att inför Europas samlade statsmän framlägga stränga anklagelser mot påfven och Österrike för den olidliga ställning de hade beredt åt Italien. Ännu förgingo två år, under hvilka Cavour och den piemontesiska riksförsamlingen hos det italienska folket fortplantade enhets- och frihetsidéer. Ändtligen 1858 egde det namnkunniga samtalet i Plombières rum mellan Cavour och Napoleon. Då den senare icke ville gå in på förslaget om ett enda, fritt Italien, förklarade sig Cavour, som framför allt lade vikt på Österrikarnes aflägsnande, villig att samtycka till en italiensk konfederation, uti hvilken påfven sjelf skulle ingå; det hittills österrikiska Lombardiet-Venedig skulle tillfalla Piemont, äfven som Modena och Parma; storhertigen af Toscana skulle få de påfliga legationerna, så framt han ville inträda i statsförbundet; och slutligen skulle under dessa förutsättningar Nizza och Savoyen hemfalla åt kejsaren: detta var den materiella fördelen hvarmed han ville tillfredsställa det allmänna tänkesättet i Frankrike.

Allt detta planerades i största hemlighet: Napoleon öfverlemnade åt greve Cavour omsorgen att tala högt och tydligt samt derigenom väcka Österrikes misstanke och vrede. I Wien var förbittringen stor. Man igenkände der tydligt det dolda franska inflytandet i bakgrunden och var fullt besluten att vid första hotelse mot de österrikiska besittningarna icke vidare iakttaga någon skonsamhet mot den som kränkt den legitima rätten i Europa. Men man hade med en skicklig motståndare att göra. Österrikes ställning i Italien var anfallbar från flere sidor, till och med från den gamla folkkrättens synpunkt. Enligt Wienfördragen af 1815 skulle Österrike ega det lombardo-venetianska konungariket, men de öfriga italienska staterna skulle förblifva oberoende. Icke dess mindre hade Österrike skyndat att med Modena, Toscana och Neapel sluta särskilda fördrag, i kraft af hvilka det förvärfvade viktiga rättigheter öfver dessa länder, i väsentlig mon inskränkte suveränernas makt och sålunda införde Österrikes supremati på hela halfön. Napoleon, för hvilken Italiens befrielse var en förvändaing, bakom hvilken han för folkens ögon dolde sina egna äregiriga planer, be-tjente sig härutaf för att betäcka de diplomatiska operationer hvilka han satte i

gång mot de förenämnda fördragen. Han fordrade, på grund af den gamla folkrätten, att de skulle upphävas, men nämde icke ett ord om Lombardiet. Ur rättslig synpunkt skulle man hafva kunnat svara, att de italienska staterna, just på grund af sitt oberoende, voro berättigade att med Österrike sluta hvilket fördrag de behagade; men Napoleon betraktade här allt jemt folkrätten ur en annan synpunkt, utan att likväl röja någon afsigt att framkalla ett krig: han hoppades beständigt kunna på sin motståndare kasta ansvaret för en brytning.

Han tänkte under någon tid på att genom alla stormakternas kombinerade tryckning uppnå sitt ändamål utan svärds slag. Hans lynne var icke krigiskt såsom hans farbroders, och stridens vexlingar hade för honom intet behag; så länge framgång kunde vinnas genom intellektuella ansträngningar, försakade han gerna krigarens lager. Ehuru England hade någon misstro till sin mäktige bundsförvandt, ådagalade det då emellertid varma sympatier för Italiens befrielse. Ryssland delade icke precis denna hänförelse, men minnet af 1854 stämde dess regering gynnsamt för allt som kunde bidraga till Österrikes förödmjukelse. Preussen, som under Krimkriget icke hade haft något skäl att prisa Österrike, hade sedan den tiden närmast sig hofven i Paris och St Petersburg. Om hösten 1858 återkom ändtligen det liberala partiet i Berlin till styret, och Napoleon tviflade icke alls på dess benägenhet att i största möjliga omfattning utöfva repressalier mot Österrike. Kejsaren återkom derföre i februari 1859 till Persigny's gamla framställningar: han erbjöd Preussen, om det ville hjälpa honom i den italienska frågan, sitt biträde till att förvärfva Holstein, Hannover och Kurhessen, d. v. s. hegemonien öfver hela det icke österrikiska Tyskland. Det var således Napoleon sjelf som först för den preussiska politiken uppgjorde planerna till 1866 års annexationer.

Men den franska monarken misslyckades i sina kombinationer, emedan han bygt dem på vissa allmänna förutsättningar, till och med på vissa egna önsknings, utan att fästa tillräckligt afseende på personerna och de faktiska förhållandena. Ryssland föreslog, i stället för en allians, en europeisk kongress; England förklarade sig, oaktadt all sin sympati för Italien, för

fred och neutralitet; Preussen afböjde den förstoring som lofvades det samma och ville icke ingå på några förbindelser. Sedan hvarje utsigt på en quadruppellians hade strandat, kastade sig Napoleon på det af Ryssland väckta förslaget om en kongress, ty i fall frågan om specialfördragen och den österrikiska suprematien i Italien der kommit till behandling, kunde Österrikes ställning ännu blifvit ganska kinkig. Också var hofvet i Wien beslutet att icke låta sakerna komma så långt; det hoppades blifva färdigt med sina rustningar förr än Frankrike, förbinda Tyskland med sig, gå rakt på Paris, kasta kejsardömet öfver ända och i Frankrike upprätta en legitimistisk-klerikal styrelse med Henrik V i spetsen, just sådan som den regering hvilken då utöfvade sitt tryck på de österrikiska länderna. Österrikiska regeringen drog derföre ut på tiden med underhandlingarna om kongressen och sökte att för sig vinna Preussen genom en mission, som blef uppdragen åt erkehertig Albert, på samma gång som hon genom ett bistert ultimatum till Sardinien framkallade kriget.

Nu var Napoleon slagen med häpnad. Oaktadt oerhörda ansträngningar förgick mer än en månad innan 100,000 fransmän kunde inrycka i öfre Italien, men snart bestämde sig vapenlyckan för dem. Segrar vunnos från Magenta ända till Solferino, och de franska förhoppningarna tillväxte. Befolkningarna i Modena, Parma och Bologna hade tagit till vapen, storhertigen af Toscana flydde hellre än han ville göra gemensam sak med dem, och kejsaren skickade sin kusin prins Napoleon till Florens, i afsigt att der insätta honom såsom regerande furste. Med okkupationen af Rom å ena sidan och annexationen af Savoyen å den andra, samt med de anläggningar hvilka redan 1856 blifvit började för att uppsätta Lucien Murat på den neapolitanska tronen, skulle Piemont och med detta hela Italien hafva varit fullständigt fjettradt vid den franska alliansen. Ännu några, till utseendet lätta ansträngningar, och den svagt rustade fästningen Verona skulle i sin ordning hafva fallit; österrikarne hade då varit slagne, kastade utom Venetien och målet uppnådt: ett Italien, befriadt från det österrikiska väldet och regeradt af Frankrikes vasaller. Men nya händelser skulle snart inträffa.

Först intervenerade Preussen. Sedan lång tid till baka hade den sydtyska patriotismen högljuddt fordrat att man skulle komma Österrike till hjälp; prins-regenten, föga fallen att gripa till vapen för Henrik V:s restauration och för Österrikes intressen utom Italien, fann emellertid att de franska härmassorna i längden blefvo oroande för Tysklands gränser och började att rusta. Hans plan var, så mycket man nu kan veta, att erbjuda sin bemedling åt de krigförande, hvarvid man skulle taga till bas, hvad Napoleon i början också hade fordrat, sakernas återställande i det skick hvari de kommit genom 1815 års uppgörelser, d. v. s. afskaffandet af de med Österrike slutna specialfördragen, men Österrikes bibehållande vid dess italienska besittningar. Efter segrarne vid Magenta och Solferino samt de hemliga öfverenskommelserna i Plombières, och sedan italienska folket höjt sitt härskri, ett fritt Italien ända till Adriatiska hafvet, ville detta program icke vidare behaga Napoleon. Om emellertid ett krig utbruste med Preussen, och Tyska förbundets särskilda armékårer stälde sig under Preussens befäl, skulle Frankrike blifva utsatt för ett anfall af 400,000 man, mot hvilka det för ögonblicket vid öfre Rhen knappast kunde uppställa hälften. För första gången sedan sin tronbestigning befann sig kejsaren ansigte mot ansigte med en hotande fara och hade icke mer händelsernas ledning i sina händer.

Till lycka för honom behagade det preussiska fredsprogrammet kejsar Frans Josef ännu mindre än honom själf; den österrikiska fursten ville icke tillåta att de tyska förbundstropparne ställdes under Preussens befäl. Vi skulle då heldre afstå Lombardiet, hette det i den officiella tidningen. Han ville icke heller höra talas om upphäfvandet af de med Modena, Parma och Toscana slutna fördragen; att få sina kusiner åter insatta i Florens och Modena var för honom nästan ännu viktigare än att återvinna Lombardiet. Under en personlig sammankomst mellan båda monarkerna anade Napoleon dessa tänkesätt; han drog genast nytta af dem och slöt det preliminära fredsfördraget i Villafranca, genom hvilket Österrike afstod Lombardiet men bibehöll Venetien, och de fördrifna furstarne åter insattes i sina rättigheter. Detta

skulle ske utan att man behöfde gripa till vapen, utan främmande inblandning, och genom den blotta styrkan af Napoleons befallningar. Om så hade skett och Frans Josefs släktingar åter inträdt i besittningen af makten uti Florens och Modena, så hade det österrikiska inflytandet, i trots af Lombardiets förlust, å nyo blifvit utsträckt till hela mellersta och södra Italien.

Oaktadt de lagrar han hemförde från Solferino, återvände Napoleon mycket missbelåten till Frankrike. Hans farbror, som icke brydde sig om några faror, skulle omedelbart hafva besvarat den preussiska interventionen med en krigsförklaring; den förste Napoleon skulle hafva begripit att en fullständig omskapning af Europa icke låter verkställa sig utom med vapenmakt. Men brorsonen hade just nyss upptäckt att han icke var någon härförare, slagfältens fador hade djupt skakat hans nervsystem, och han hade med rysning vändt sig derifrån. Han måste således afstå från denna franska supremati öfver Italien, om hvilken han invagat sig i så lufva förhoppningar; då han hvarken kunde, såsom han lofvat i Plombières, gifva piemonteserna Venedig eller Modena och Parma, kunde han icke heller i betalning derför fordra afträddandet åt Frankrike af Nizza och Savoyen.

Ännu svårare voro de förvecklingar som förestodo. Under tre år hade han gjort allt hvad han kunnat för att i Italien upptända den nationella hänförelsens eld; nu var landet i lågor, ingen ville höra talas om ett återinsättande af de fördrifna furstarne, och folket i Florens, Modena och Bologna fordrade med enhälliga rop att blifva förenade med Piemont. Om Napoleon, genom ett ord som fälades i Turin, kom vågskålarne att luta tvärt emot sina egna önsknigar, befodrade han Österrikes intressen och söndrade sig för alltid från Italien; om han icke gjorde det höll han icke de förbindelser han ingätt i Villafranca, Italien blefve en enda, själfständig stat, och hvarje hopp om suprematien öfver detta land var förloradt för Frankrike. Det är sant att han i denna händelse ännu kunde räkna på det befriade folkets tacksamhet och tillgifvenhet; i stället för en vasall skulle han åtminstone hafva vunnit en allierad.

Det är också intet tvifvel att han hastigt skulle hafva bestämt sig för detta senare parti, för hvilket England var mycket gynnsamt stämtdt; han skulle beslutsamt hafva upprätthållit Italien, om han ännu varit herre öfver sina handlingar, men han skördade i detta ögonblick lönen för sitt uppförande 1849 och var icke mer fri. De påfliga staterna skulle liksom de öfriga utgöra delar af konungariket Italien; följaktligen var det klerikala partiet i Frankrike, liksom i hela Europa, Italiens förklarade fiende. Napoleon hade för att vinna detta partis röster vid presidentvalet, dess *Te Deum* efter statsstrecket och dess beständiga understöd vid valurnorna lika väl som i skolorna, tillintetgjort den romerska republiken, strukit ett streck öfver statens gamla rättigheter att vaka öfver kyrkan och på tusen sätt gynnat utvecklingen af presterskapets makt. Nu, då denna blifvit ganska stor, tvekade han att bryta med partiet. Om han befrämjade den italienska rörelsen, måste han frukta för att rycka det bästa stödet undan sin tron.

Sålunda vacklade han under flere månader fram och åter, och sökte en utväg i sitt bryderi; äntligen de sista dagarne af året beslöt han sig för en halfmeasure. Han uppgjorde att påfven, under skydd af en fransk garnison, skulle förblifva Roms och den närmaste omgifningens världsliga öfverhufvud, men att de redan afsöndrade provinserna skulle hemfalla åt Italien. Han hoppades derigenom försona Rom och Italien och förmå dem att lefva i godt förhållande med hvarandra, men man vet med hvilken oerhörd förbittring detta domslut förkastades af båda parterna. Påfven återfordrade sina gamla besittningar samt betecknade de kejsarliga förslagen såsom ett skrymtaktigt taskspeleri och ett upprörande våld; de franska biskoparne uttalade sig enhälligt i herdabref, predikningar och tidningsartiklar till förmon för sitt andliga öfverhufvud; den dystra politiska tystnad som allt sedan statskuppen hvilat öfver Frankrike tog på en gång slut, och hela landet greps af en tumultuarisk rörelse. Å andra sidan hade Cavour, hvilken nu kände sig viss att kunna beherska situationen, hastigt förenat alla de italienska staterna, den ena efter den andra med undantag af Rom, och på hans föranledning utropade italienska parlamentet genom den berömda

dagordningen af den 27 maj 1861 sjelfva Rom som konungarikets framtida hufvudstad. Napoleons styrelse inträdde då i ett nytt skede. Ända till dess hade hans politik haft den stora fördelen att vara logisk, följdriktig och att systematiskt framgå mot ett skarpt i ögonen fattadt mål: från detta ögonblick råkade den i motsägelse med sig sjelf. Samtidigt fullföljande flere planer, hvilka ömsesidigt uteslöto hvarandra, irrade denna politik oupphörligt från det ena systemet till det andra, och obeslutsamheten blef mer och mer dess utmärkande kännetecken. Den ena stunden lyckades Thouvenel eller La Valette att föra sin vacklande herre några steg närmare italienarne, den andra drog honom kejsarinnan eller Drouyn de Lhuys åt det påfliga hållet. Cavour ville framför allt annat aflägsna de franska tropparne från Rom. Han återopade därför den noninterventionsprincipen hvilken Napoleon sjelf hade proklamerat, i kraft af hvilken Rom tillhörde romarne, italienarne, men hvarefter på samma gång äfven fransmännen borde utrymma den eviga staden och öfverlemnas åt romerska folket ensamt omsorgen att reglera sina angelägenheter. Underhandlingen var i god fart, då den afbröts af Cavour's död. Följande året 1862 framkallade påfven en stor demonstration i motsatt syftning och lät trehundra biskopar intyga nödvändigheten att upprätthålla kyrkostaten. Snart derefter inträffade Garibaldi's och hans skarors galna expedition mot Rom och fransmännen, hvilken italienska regeringen i sjelfva verket sjelf bejdade vid Aspromonte, men som icke dess mindre förorsakade en liflig förbittring i Paris, i följd af hvilken Napoleon uti få och hårda ord tillbakavisade den italienska regeringens framställning om Roms utrymmande.

Det presterliga inflytandet, som då var öfvermåktigt i Tuilerierna, spelte likaledes detta år en vigtig rol i två företag, hvilka hade ett stort inflytande på kejsardömet's framtid, nemligen expeditionen till Mexico och det diplomatiska fälttåget till förmon för Polen. Den från Mexico fördrifna biskopen La Bastida bidrog måktigt att förplanen till en monarkisk och religiös restauration i Mexico vinna först kejsarinnan och sedan genom henne kejsar Napoleon; dermed förenade sig en massa dåligare beve-

kelsegrunder, och framför allt snikenheten hos högt stående spekulanter, hvilka i det rika landet funno utsigter till ett finansielt byte. Det är sant att om företaget lyckats, skulle det hafva öppnat en ofantlig framtid för Frankrikes kommersiella storhet och makt såsom en transatlantisk stat, men framgången var endast möjlig under den förutsättningen att det då i Förenta staterna utbrustna borgerliga kriget skulle sluta med denna mäktiga republiks undergång. Napoleon trodde fullt och fast att England

icke skulle släppa ur händerna detta tillfälle att förödmjuka sin mäktiga rival. Denna förutsättning gjorde ingen skam åt hans politiska skarpsinne, men den blef hans olycka, emedan den hvilade på en villfarelse. Följaktligen koncentrerade han alla sina krafter på Roms och Mexicos affärer samt ålade sig lugn och sjelfförsäkelse i afseende på allt det öfriga. Vi skola i en följande och sista artikel se huru det lyckades honom.

Blick på pressen.

Den nya tidningen *Fosterlandet*, hvilken med denna månad börjat regelbundet utkomma två gånger i veckan, innehåller i sitt andra nummer en uppsats kallad »Några önskningsmål rörande kyrkomötets organisation», hvarur vi göra oss ett nöje att meddela följande:

»Först vilja vi anmärka, att kyrkomötet allt för sällan sammanträder, nemligen blott hvar femte år. Genom denna långa mellantid mellan hvar möte måste en hel mängd frågor, om behofvet af hvilkas snara lösning man kan vara ganska allmänt ense, orimligt länge vänta på afgörande. Ännu värre i detta afseende blir förhållandet, om en fråga under en längre tid af kanske öfver 3 å 4 år, såsom fallet är med det nya kyrkolagesförslaget, förbereds, men denna förberedning ej hunnit afslutas till mötets sammanträde. Denna fråga måste då hvilat till nästa möte. Men det kan då lätt hända att, ehuru mötet inser och behjertar önskvärdheten af dess snara genomförande, det dock icke finner sig vid åtskilliga detaljer, hvilkas omarbetande skulle kräfva en längre tid än den mötet eger att råda öfver. Alltså åter uppskof i hela fem år! På alldeles samma sätt kunna en mängd andra viktiga frågor, om hvilka motioner väckas under mötet, oskäligt länge blifva oafgjorda. Men dessa långa dröjsmål och uppskof det ena qvinquenniet efter det andra med en del viktiga och tidsenliga reformer kunna omöjligen verka välgörande. Medan vi så vänta gång på gång efter förbättringar, hafva flere missnöjde hunnit att lemna kyrkan och andra kyrkans vänner åter att blifva utledsna och missbelättna

med oförbätterligheten och så i sin tid färdiga att lemna denna kyrka, hvilket deremot icke skulle hafva skett, om de sluppit att så länge vänta på den möjligen sent omsider skedda förbättringen. Hvilket välsignelserikt inflytande skulle icke dess utom de i någorlunda rätt tid införda nödiga reformerna utöfva på kyrkans öfriga medlemmar!

Ett annat viktigt skäl för kyrkomötets oftare sammanträdande är, att då nästan allt annat utvecklar sig med en stor snabbhet och ilande fart, det icke kan vara gagneligt att på det kyrkliga området stillastående gör sig gällande. Ty ehuru väl det gudomliga inom kyrkan, lagen, evangelium m. m. förblifver sig alltid likt och ej kan eller får förändras, har kyrkan en mänsklig sida, som ej bör blifva långt bakom den öfriga kulturutvecklingen. Så bör t. ex. den kyrkliga bibelöversättningen vara iklädd ett språk, som det närvarande slägtet fattar och förstår; så äfven kyrkans öfriga böcker. Den snabba utvecklingen har på det verldsliga området haft med sig, att landets representanter öfver allt i världen oftare än förr tråda till samman för rådpläningar och besluts fattande. Så har i detta afseende äfven vårt land tagit ett stort steg framåt genom det nya representationsförslagets antagande, i det riksdagen nu sammanträder hvar år i st. f. förut hvar tredje. Men det besynnerliga har inträffat, att då staten sålunda gått ett stort steg framåt, har kyrkan i detta afseende drifvits ett steg till baka. Ty då svenska kyrkan förut likasom staten hade sin representation hvar tredje år, har den nu deremot sin repre-

sensation blott hvar femte. Och då riksdagen nu sammanträder 4 månader hvarje år, får kyrkomötet blott sammanträda en månad hvar femte år. Denna orättvisa bör afskaffas, och vi uttala därför den af många delade önskan, att kyrkomötet bör sammanträda en månad hvar annat eller åtminstone hvar tredje år.

Vidare synes svenska kyrkan hafva en allt för liten representation i sina 60 kyrkomötesledamöter. Under ständsriksdagarne var den representerad af omkring 52 prester, utom fullmäktige för universitet och akademier, samt långt flere lekmän. Jemförelsen med våra nu varande riksdagar utfaller lika ofördelaktig för kyrkan. Då i allmänhet en riksdagsman väljes för hvart härad, utom städernas ombud och Första kammarens representanter, tyckes det icke vara för mycket, om kyrkomötet finge omkring dubla antalet ledamöter, 120, mot det nu varande af 60, eller ungefär fyra prester och fyra lekmän från hvar stift, såsom en aktad kyrklig tidning före oss föreslagit.

Valen till ledamöter å kyrkomötet borde äfven ske ett halft år före mötets sammanträde, på det dessa måtte få någorlunda tid

på sig för att förbereda sig och sätta sig in i åtskilliga frågor för mötet.

Äfven anse vi, att hvarje tjenstgörande prestman, han må vara befordrad eller icke, bör vara både röst- och valberättigad i fråga om väljande af presterligt ombud. Den orättvisa, som i detta afseende vederfarits de fleste obefordrade prestmän, bör därför oförtöfvadt afskaffas, så mycket mer som de ej en gång få med lekmännen välja elektorer. Ty meningen kan väl ingalunda vara den, att inkomsterna af ett större eller mindre pastorat, af komministratur, kateketbefattning eller fångpredikantssyssla göra en person mera duglig i det andliga och mera skickad att i kyrkans angelägenheter döma och besluta.»

Vi äro icke för tillfället beredde att ingå i någon diskussion af det ofvan anförda, till hvars försvar mycket kan sägas, om ock åtskilligt kan invändas; men då artikelförfattaren i slutraderna uttalar den tanken att kyrkomötet i afseende på beslutanderätt bör blifva likställigt med riksdagen, så tro vi att ett sådant yrkande, innan en längre erfarenhet blifvit vunnen, tills vidare endast skulle tjena att från mötet aflägsna sympatier, hvilka det icke väl kan umbära.

Strödda underrättelser.

Stor bärkraft hos magneter. I en af franska vetenskapsakademiens sista sammankomster meddelade mr Jamin om en af honom konstruerad magnet, som förmådde lyfta mer än 22 gånger sin egen tyngd, ty magneten vägde 2 och lyfte 45 kilogram. Det högsta konstgjorda magneter hittills förmått lyfta har varit högst 17 gånger deras egen vikt. Mr Jamin har uppnått detta hittills exempellösa resultat derigenom att han i stället för de vanliga tjocka stålskifvorna använt mycket tunna, men i större antal, hvilka alla starkt magnetiserade lades på hvarandra med de liknämiga polerna sammanfallande. Volumen och vigten af de elektromagnetiska apparaterna kunna härigenom betydligt inskränkas, hvilket är af icke ringa praktisk nytta i fråga om användbarheten af de elektromagnetiska maskinerna.

Storartad utdikning. De ryska åkerbrukssällskapen umgås för närvarande med en ofantlig jordförbättringsplan: det är fråga om att uttorka de stora träskena i guvernementen Minsk och Novgorod, af hvilka ensamt de senare uppgå till minst 1,650,000 hektarer, eller något öfver 150 svenska kvadratmil, hvilka nu ingen ting afkasta utan endast förpesta hela landskapet.

Innehåll:

Den medicinska frågans sista akt	Sid. 577.
En ny karakteristik af Napoleon III. II.	584.
Blick på pressen	591.
Strödda underrättelser:	
Stor bärkraft hos magneter, m. m.	592.